

Intervju: Wolfgang Petritsch, visoki predstavnik u BiH: "Plašim se destrukcije nemoćnog HDZ-a!"

SUDBINSKI DANI BiH: Dayton kod Petritscha

Wolfgang Petritsch, visoki predstavnik međunarodne zajednice u BiH, neposredno uoči početka druge runde pregovora sa liderima političkih stranaka u BiH o modelima primjene odluke Ustavnog suda BiH o konstitutivnosti naroda, ekskluzivno za naš list govori o rezultatima do kojih se došlo u dosadašnjem toku razgovora, omekšavanju stranaka iz Republike Srpske u vezi s uvođenjem Doma naroda u Skupštinu RS, opstrukcijama HDZ-a, relevantnosti popisa stanovništva iz 1991., budućem ustavnopravnom izgledu Bosne i Hercegovine

Političari u BiH ne shvataju da demokratija počiva na kompromisu

Visoki predstavnik je u utorak uvečer, noć uoči nastavka mukotrpnih razgovora, bio zadovoljan rezultatima postignutim prošlog petka i umjereni optimista u vezi s konačnim ishodom razgovora o ustavnoj reformi. O Stranke iz RS praktički su prihvatile formiranje Doma naroda tražeći da se on tako ne zove O Popis stanovništva iz 1991. godine je razumno polazište u svim razgovorima

EPOHALNI RAZGOVORI O BUDUĆNOSTI BiH

Sudeći prema prvim, nezvaničnim informacijama o toku razgovora koji se vode u trenutku dok pišemo ovaj tekst (srijeda, 13.3.)

između predstavnika vodećih političkih partija u BiH o načinima provedbe odluke Ustavnog suda BiH o konstitutivnosti naroda, teško da se može očekivati da će njihov konačan ishod biti skoro postizanje konkretnog dogovora između njegovih učesnika. Atmosfera tokom prvih nekoliko sati ovog sastanka (u srijedu, 13.3.) koji će, sasvim je izvjesno, trajati danima, nije ni blizu konstruktivna kakva je bila samo nekoliko dana ranije kada se govorilo o stvaranju tijela koje bi štitilo vitalne interese konstitutivnih naroda u BiH. Kako se već ranije strahovalo, (uspješan) nastavak ove nove runde razgovora o učešću u izvršnoj vlasti u entitetima, tokom "prve runde" sastanka, blokirali su predstavnici HDZ-a, kojima, opći je dojam, ne odgovara bilo kakav pomak. Niko Lozančić, potpredsjednik HDZ-a, nezvanično saznajemo, negirao je sve ono što je dogovoreno u petak, objašnjavajući da ne može prihvatiti stajališta iznesena na sastanku na kojem nije ni prisustvovao. Naime, sedam dana ranije na sastanku sa Petritschem njegovu je stranku predstavljao Mariofil Ljubić. HDZ je, usto, zahtijevao da se vlast u Federaciji dijeli na paritetnoj osnovi. Bošnjačka strana nije imala ništa protiv, samo je tražila da se isti princip primijeni i u Republici Srpskoj, na što su oštro reagirali srpski predstavnici.

Podsjetimo, prvi, desetosatni sastanak, prema izjavama učesnika nakon njegovog održavanja, (8.3.) bio je daleko učinkovitiji. Safet Halilović, predsjednik Federacije BiH, kazao je prošlog petka: "Ohrabreni smo postignutim napretkom", dodajući da će, po svemu sudeći, konačan rezultat ovih razgovora biti "bolan kompromis." "Nisam u potpunosti zadovoljan, ali se ne može poreći da je napravljen pozitivan pomak," izjavio je Sulejman Tihić, predsjednik SDA. Prema tvrdnjama naših sagovornika, političari iz RS-a ovaj put su bili začuđujuće kooperativni i praktično pristali na uvođenje tijela poput Dom naroda u RS-u i podjelu vlasti prema zastupljenosti naroda prije početka rata u BiH, ali su tražili da takvo tijelo ima drugačiji naziv, odnosno da se ne zove Dom naroda. Safet Halilović je nakon sastanka, odgovarajući na pitanje da li je razgovarano o stvaranju Doma naroda u RS, izjavio da lideri u RS-u ne smiju na sebe preuzeti rizik da pred izbore stvaraju Dom naroda, kao ni prihvatanje popisa stanovništva iz 1991. godine, a drugi naši sagovornici su isti razlog naveli kao objašnjenje zašto su srpski predstavnici insistirali da se, ono što oni sada nakon dugog odbijanja, prihvataju, drugačije naziva. O sastancima čiji je cilj pronalaženje dogovora o modalitetima primjene odluke Ustavnog suda u BiH o

konstitutivnosti naroda koji se vode u OHR-u, razgovarali smo, (u utorak, 12.3.) sa visokim predstavnikom u BiH Wolfgangom Petritschem.

“Ovo je jedan od najvažnijih perioda za BiH, i narednih par dana će zaista biti sudbonosni za ovu zemlju,” kazao je Petritsch, na početku razgovora za SB. “Nadam se da će političari to razumjeti. Dogovor se može postići. Priličnom sam uvjeren da bi učesnici sastanaka mogli doći do suštine rješenja. Ali, pomalo sam i skeptičan jer nikada ne možemo isključiti mogućnost da predstavnici partija neće moći odoljeti tome da se više brinu za partijske interese nego za budućnost BiH.”

Neposredno prije što je ovaj broj Slobodne Bosne otišao u štampu, Petritsch je kratko pred novinarima govorio o sastanku koji je počeo dan nakon intervjuja koji je dao za naš list. Za razgovore koji su počeli u srijedu kazao je da idu sporo i da su teški. “Ali, dodao je, “moj je utisak da teku u pravom smjeru. Morate biti svjesni da je ovo prvi put da vaši političari susreću sa ovako monumentalnim zadatkom...”

SB: Nakon desetosatnog sastanka predstavnika vodećih političkih partija u BiH, održanog prošlog petka u OHR-u, većina njegovih učesnika je tvrdila da je ovaj put postignut napredak. Na njemu se, između ostalog, govorilo i o stvaranju tijela za zaštitu interesa konstitutivnih naroda, što bi u suštini bio Dom naroda, čemu se ranije protivila srpska strana. Smatrate li da je promjena stava predstavnika iz RS-a ono što je najvažnije u vezi s ovim prošlonedjeljnim sastankom?

WP: Prije nekoliko dana predsjednik RS Mirko Šarović je, gostujući u tv emisiji, rekao da je ono što oni sada predlažu ustvari Dom naroda. Ali, naravno, ništa nije dogovoreno dok se sve ne dogovori. Moj je utisak da niko ne želi prvi ponuditi kompromis, svi oklijevaju da naprave prvi prijedlog koji bi vodio ka kompromisu, niko ne želi da izgleda kao da je slab. Ovo je nešto što bih ja rekao da je kulturološki

determinirano, u ovom društvu se smatra da je kompromis nešto negativno, nešto čime se samo otkrivaju slabosti, međutim, to je nešto što se postiže svakodnevno u demokratskim zemljama. Ali, što se tiče samih principa, tu kompromis ne može postojati, dakle, ne može biti nikakvih kompromisa što se tiče pune implementacije odluke Ustavnog suda BiH o konstitutivnosti njenih naroda... Osvrćući se na proteklih godinu dana, i na moj aktivniji angažman u pronalaženju konačnog rješenja, dakle tamo negdje od janura ove godine, moj je utisak da su Srbi ustvari otišli najdalje što se tiče pristupa ovom pitanju. Ali, činilo se da su neki od političara na kraju ovog desetosatnog sastanka, održanog u prošli petak, uvidjeli da se može postići napredak i očito pokazali paniku i stah zato što se jasno nazire kako će se ovaj proces koji počinje sa ustavnim reformama dalje odvijati...

PRECIZIRAN SADRŽAJ VITALNOG NACIONALNOG INTERESA

SB: Na koje političare mislite?

WP: Ne bih sada spominjao imena, jer radi se o veoma osjetljivim pregovorima, koji će se narednih dana nastaviti, ono što mogu kazati u vezi s ovim prethodnim sastankom jeste da je atmosfera tokom njegovog održavanja bila opuštena i tolerantna... Ne bih volio ulaziti u detalje, jer ima stotine aspekata kojima se bavimo, govorimo o tome koja bi osnova trebala biti uzeti za vladu, da li je to popis iz 1991. ili neko drugo polazište, o broju ministara iz nacionalnih grupacija, tražimo od organa vlade da se izjasne o smanjenju broja ministarstva, pričamo o tome da li se baš svi zakoni moraju usvojiti od strane Doma naroda ili da li Dom naroda treba samo da usvaja zakone koji se odnose na zaštitu vitalnih interesa. Mislim, također, da bi jedan od rezultata ove reforme trebalo biti smanjivanje broja i veličine organa vlade, kako bi ona radila učinkovitije i racionalnije, da li nam je u deset kantona potreban i guverner i premijer, da li su nam potrebna tri predsjednika u Federaciji ili nam je dovoljan samo jedan ili možda nijedan. Teško je pomiriti ta dva interesa, da s jedne strane imamo institucije koje će upotpunosti štititi vitalne interese svih naroda, a da sa druge strane nemamo jednu vladu koja će ustvari objediniti rad svih tih institucija...

SB: Učesnici sastanka su izjavili da je najveći pomak učinjen u definiranju vitalnog nacionalnog interesa i mehanizama njegove zaštite. Da li je u vezi s tim postignut konkretan dogovor? Ili, ako se to nije dogodilo u petak, vjerujete li da će do dogovora brzo doći ?

WP: Što se toga tiče, mislim da je najkonkretniji dogovor postignut u smislu da se došlo do, rekao bih, jednog dalekosežnog konsenzusa o definiciji vitalnog interesa. Unutar te definicije ima još nekih neriješenih aspekata, ono što mi, u pregovaračkoj terminologiji, nazivamo onim što je u zagradi, još uvijek nije upotpunosti dogovoreno, ali većina definicija vitalnog interesa je dogovorena. Srpska strana koja je do sada uvijek zastupala stav da definicija vitalnog nacionalnog interesa treba da bude što uža i striktnija, sada je postala otvorenija, a oni koji su do sada smatrali da pojam vitalni nacionalni interes treba da obuhvata bukvalno sve, su također malo ublažili svoj stav i sada smo na putu postizanja dogovora. Mislim da su, što se ovog pitanja tiče, sve tri strane iskazale realan stav i spremnost da se postigne kompromis. Sugerisao sam strankama da tek na samom kraju pregovora pređu na dogovor koji bi trebao biti naziv tog tijela, prvo treba da utvrdimo suštinu tog mehanizma, tog tijela, tek kada se to definiše, tek kada tu postignemo simetriju, tek onda bismo trebali preći na razgovore o imenu. Rekao sam da je u osnovi postignut dogovor u vezi sa tim šta je zapravo vitalni nacionalni interes. Ne mogu govoriti o detaljima, moram biti pažljiv što se toga tiče kako ne bih poremetio ove razgovore, posebno iz razloga što je već postignut određeni suštinski napredak.

HDZ JE OBEZGLAVLJEN I DESTRUKTIVAN

SB: Nedavno ste izjavili da se do sredine marta može postići dogovor, ali tek sutra (u srijedu 13.3) počinje novi sastanak, čiji je ishod veoma neizvjestan. Nije li praktično nemoguće da do dogovora tako brzo dođe?

WP: Pošto smo ušli u završnu fazu, trebali bismo sve završiti sredinom marta. To se do tada može uraditi, ali samo pod uvjetom da se svaki stranački

lider upotpunosti angažuje na tome. Znam da ću biti kritikovan za ovo što sada govorim, ali od samog početka zastupao sam stajalište da rješenje jednostavno moraju naći predstavnici sva tri konstitutivna naroda. Moj zadatak je da im samo pomognem da se odluke što prije donesu. Radimo zajedno sa mojim kolegama i saradnicima, bukvalno smo proveli stotine sati radeći sa ekspertima i političarima u ovoj zemlji. Moj drugi zadatak je da ne dođe do postizanja nekog trulog kompromisa, već do stvarnog provođenja odluke o konstitutivnosti naroda u BiH. Naravno, sve mora biti urađeno u skladu sa evropskim standardima...

SB: Postoji li mogućnost da nakon ohrabrujućeg sastanka prošlog petka, da su predstavnici pojedinih partija preko vikenda promijenili mišljenje i da se tokom narednih razgovora vrate na stare pozicije?

WP: Sve je moguće.

SB: Stičem dojam da se plašite opstrukcija od strane HDZ-a?

WP: Da, bojim se toga jer HDZ je sada isuviše slab, ima puno unutarnjih problema, a već mjesecima nema lidera koji vodi ovu partiju. Bojim se da doći na naredni sastanak sa stavom da ne smiju prihvatiti nikakav prijedlog, što bi dovelo do toga da se samo nastavi loša politička tradicija u BiH. Međutim, nadam se iskreno da će i oni iskoristiti ovaj historijski momenat, jer se zaista radi o jednoj velikoj prekretnici, te da će i oni konstruktivno učestvovati u pregovorima.

SB: Da li je srpska strana prihvatila da osnov prema kojoj bi se kasnije formirala vlast bude popis stanovništva iz 1991. godine?

WP: Taj prijedlog predstavlja samo dio mogućeg konačnog rješenja, postoje i drugi modeli, koji su možda i dalekosežniji od toga i možda čak i bolji od ovog. Ja ne bih želio da to komentiram, ali mogu samo kazati da popis iz 91. predstavlja jednu razumnu opciju u ovim razgovorima.

SB: Znači da su ga predstavnici partija iz RS-a ovaj put prihvatili?

WP: Rekao bih da je to jedno od ovih osjetljivih pitanja, i zbog toga očekujem da će se definitivni dogovor o ovome postići tek na samom kraju, ali u ovom trenutku stvari izgledaju veoma dobro.

SB: Da li je OHR podržao prijedlog federalne Vlade prema kojem učešće u izvršnoj vlasti u Federaciji nijednog naroda ne bi moglo biti niže od 25% po cenata, niti više od 49%?

WP: Moj je prvi utisak da stranke koje imaju svoju glasačku bazu u Federaciji preferiraju ovaj prijedlog. Ali, jedna stvar je zagarantovana, a to je da će u oba entiteta postojati multietničke vlade.

SA JELAVIĆEM NA ČELU HDZ NE MOŽE NA IZBORE!

SB: Prošlog vikenda, na sjednici Središnjeg odbora HDZ odlučeno je da se ne mijenja rukovodstvo ove stranke, na funkciji predsjednika ove partije ostaje Ante Jelavić, koji, kako su kazali, treba ovlastiti nekoga, sada se spominju tri imena (Bariša Čolak, Niko Lozančić ili Josip Merdžo) da istupa u ime stranke. Da li će HDZ zbog takve odluke izgubiti pravo učestovanja na izborima?

WP: Pravila i propisi su veoma jasni, dakle, ako Ante Jelavić ostaje na toj funkciji, a on je osoba koja je smijenjena odlukom visokog predstavnika, onda je sasvim jasno da HDZ neće moći učestovavati na predstojećim izborima. To su zaista jadne i zapravo dječije igre, koje ih neće nigdje odvesti. HDZ bi trebao konačno odrasti, i donijeti prave odluke.

“IMAM PUNU PODRŠKU I EVROPE I SAD-a!”

SB: Koncem prošle godine, američki ambasador u BiH je kazao da ne bi bilo dobro da Vi nametnete odluku o ustavnim promjenama, i da je to posao koji trebaju uraditi domaći političari. Ipak, u slučaju da se to ponovo ne dogodi, razmišljate li o tome da prije odlaska iz Bosne tražite podršku Upravnog odbora PIK-a za donošenje te odluke?

WP: Kao što je poznato, nikada ne otkrivam ništa u vezi s odlukama koje donosim, ali moram kazati da imam podršku svih članova Upravnog odbora, uključujući Sjedinjene Države. Posebno sam zahvalan američkom ambasadoru Bondu, koji je pokazao da on i njegova Vlada upotpunosti podržavaju moj koncept pronalaženja rješenja od strane domaćih političara. Želio bih da imam i više podrške od domaćih intelektualaca i novinara koji bi trebali da traže od domaćih političara da sedam godina od potpisivanja Dejtonskog sporazuma donesu tako važnu odluku.

SB: U slučaju da se razgovori o provedbi odluke Ustavnog suda o konstitutivnosti naroda ipak oduže, da li bi to moglo dovesti do prolongiranja prijema BiH u Vijeće Evrope?

WP: Tokom razgovora koje sam imao sa generalnim sekretarom Vijeća Evrope Walterom Schwimmerom, on mi je kazao da bi domaći akteri morali pronaći rješenje jer će se time jasno pokazati da je BiH zrela zemlja koja je spremna da pristupi Vijeću Evrope. Ako do prolongiranja razgovora ipak dođe, Vijeće Evrope će dati odgovor na to pitanje, a ne ja. Ipak, ja sam uvjeren da do toga neće doći...